

--- SRPEN 2019 ---

OBSAH

- O čem se psalo v červenci a srpnu 2019
- Aktuality a pozvánky
- K poslechu a ke zhlédnutí
- Výročí
- Knižní tipy

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

srpnové číslo našeho newsletteru Vám přináší celou řadu aktualit a pozvánek. Nenechte si ujít diskusi na téma Gender a klimatická změna, kterou pořádáme v rámci Noci vědců a vědkyň a Týdne pro klima v pátek 27. září v 19,00 hodin

v divadle Archa. V sobotu 28. září pořádá mentoringový program NKC tzv. Alumni Event, jehož cílem je pomoc (post)doktorandům a (post)doktorandkám s rozvojem jejich profesní a vědecké kariéry a s ujasněním jejího směřování. A v pondělí 11. listopadu pro Vás v rámci Týdne vědy a techniky připravujeme exkluzivní přednášku profesorky Giny Neff, odbornice na umělou inteligenci z Oxfordské univerzity. Máte oblíbenou lingvistku, která by si zasloužila ocenění za celoživotní přínos? Nominujte ji na Cenu Milady Paulové. Své nominační dopisy zasílejte na emailovou adresu cena@soc.cas.cz do 13. září 2019. A nakonec jedna radostná zpráva: naše oddělení bylo nominováno na Cenu Františky Plamínkové Feministka 2019 v kategorii Kolektiv. Hlasovat můžete [zde](#).

Podnětné čtení Vám přeje

Tým NKC

Inovujme, ale genderově odpovědně

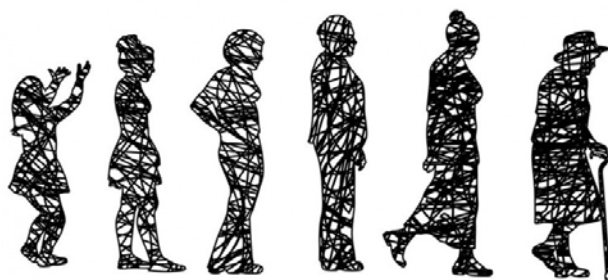
Jaké důsledky může mít výzkum, ve kterém koncový uživatel inovací implicitně definován jako muž? Nepadnoucí neprůstřelné vesty pro policistky, ženám nevyhovující bezpečnostní pásy, virtuální asistentky reagující jen na mužský hlas... Do roku 2030 má být Česko lídrem v inovacích: vznikla Inovační strategie ČR,

organizuje se Týden inovací, budují se inkubátory a inovační centra. Často se odkazujeme na zahraničí, něco nám ale uniká. Evropské země, které jsou inovačními lídry (Dánsko, Finsko či Nizozemí), zároveň vykazují nejvyšší pokrok v oblasti rovnosti žen a mužů. Propojit inovace s rovností žen a mužů znamená zvýšit jejich kvalitu, snížit ekonomická, společenská i zdravotní rizika, která plynou z často jednostranných a třeba i nedostatečných řešení. Inovace by měly přispívat ke zlepšení života co nejširšího okruhu osob. Zvláště ty (spolu)financované z veřejných zdrojů. Rostoucí počet výzkumů a analýz ovšem ukazuje, že tomu tak vždy není. Problémy a témata, kterým v této souvislosti doporučujeme věnovat pozornost, naleznete [zde](#).

Proč se zdravím žen zabývá méně odborných studií?

„Potřebujeme více znalostí, abychom lépe porozuměli zdraví žen,“ říká lékařka a profesorka Johanne Sundby, spoluautorka zprávy, jejímž cílem je vytvořit podklady pro online portál, shromažďující podklady o genderových rozdílech ve výzkumu zdraví.

Ženy totiž po dlouhá desetiletí nebyly zahrnuty do výzkumných vzorků, neboť se vědci domnívali, že rozdíly mezi muži a ženami v medicíně nehrají roli. V důsledku toho vyvinuté diagnostické metody i medikamenty často nefungují na ženy tak jako na muže. „Srdeční choroby jsou nejčastější příčinou úmrtí obou pohlaví. Ale nemoc se objevuje přibližně o deset let později u žen než u mužů a často se projevuje jinak,“ říká profesorka Siri Vange, která působí ve Fakultní nemocnici v Oslu. Vzhledem k chybějícím datům o genderových

rozdílech infarktu jsou ženy ohroženy sedmkrát větším rizikem smrti než muži. Více o zprávě se dočtete [zde](#).

Ženy nejsou lepší v multitaskingu, dělají toho prostě jen víc

Až 80 % lidí zastává názor, že ženy mají přirozenou schopnost tzv. multitaskingu, tedy úspěšného vykonávání více činností najednou. Avšak nejnovější [studie](#), publikovaná ve vědeckém časopisu Plos ONE, ukazuje, že tento názor neodpovídá realitě. Ženy nejsou lepší v multitaskingu,

dělají toho prostě jen víc. [Shrnutí](#) najdete na webu A2larmu, informaci o studii publikovala i [Česká televize](#).

Genderové předsudky ve výuce fyziky

Učitelé fyziky zacházejí s dívkami a chlapci odlišně – podvědomě dívky ve fyzice hodnotí jako méně schopné než chlapce. „Zjistili jsme, že předpojatost vůči dívkám začíná už u osmiletých dětí,“ říká doktorka Carol Newall, autorka [výzkumu](#). V experimentu

požádala 80 studentů pedagogiky a psychologie o ohodnocení akademických schopností osmiletých dětí na základě fiktivních profilů: dívek, které si hrály s panenkami; chlapců, kteří hráli kriket, a genderově „nestereotypizovaných“ dětí, které měly rády plavání. Většina účastníků uvedla, že u dívek je méně pravděpodobné, že budou dobré ve fyzice a že se o ni budou zajímat. Pokud dívka působila stereotypně „femininně“, tvrdili, že bude méně pravděpodobné, že by se zajímala o jakoukoli vědu. Vlády i firmy investují značné finance do stipendií a snaží se různými cestami povzbudit dívky, aby se zajímaly o technologie, ale žádný posun nenastane, dokud neodstraníme stereotypy, kvůli kterým se dívky v technických oborech necítí vítány.

V osmnácti letech má nakročeno k zářné vědecké kariéře

Hana Bernhardová, studentka Gymnázia Františka Palackého ve Valašském Meziříčí, zvítězila na studentské konferenci Akademie věd ČR i v celostátním kole Středoškolské odborné činnosti v oboru zdravotnictví za práci „Vliv kanonické Wnt signální dráhy na diferenciační potenciál NG2 glií po

ischemickém poškození mozku“, je také držitelkou všech tří stupňů Mezinárodní ceny vévody z Edinburghu pro mladé talenty z celého světa. V budoucnu by se chtěla věnovat neurobiologii. „Ráda bych se dostala na vysokou školu do Velké Británie. Zkusím se přihlásit na tamní prestižní univerzity, například Oxford nebo Imperial College – buď na biochemii, nebo na neurovědy,“ říká v [rozhovoru](#).

Pohřbeny v poznámkách pod čarou

Nová [studie](#) odhaluje vědkyně, které významně (ale bez patřičného ocenění) přispěly k výzkumu genetiky. Tým studujících vedený Emilií Huerta-Sánchez z Brown University a Rori Rohlf s ze San Francisco State University

identifikoval desítky programátorek, které do vědy přispěly důležitými, ale nikdy neuznanými objevy. Některé byly opakovaně zmiňovány v poděkování pod několika články, ale nikdy nebyly uznány jako autorky. „Myslím, že si lidé mysleli, že tehdy byly ženy jen sekretářkami, které psaly kód, děrovaly karty a nevykonávaly intelektuální práci,“ říká Huerta-Sánchez.

V této souvislosti doporučujeme také [článek](#) Hospodářských novin o matematicce a informatičce Grace Murray Hopper, která sestavila první programovací jazyk pochopitelný

pro laiky a byla také – jako první žena v dějinách Spojených států amerických – kontradmirálkou námořnictva Spojených států.

AKTUALITY A POZVÁNKY

Přehled toho nejzajímavějšího, co pro vás na podzim chystáme, najdete ve [video pozvánce](#) od vedoucí našeho oddělení Marcely Linkové.

Diskuse: Gender a klimatická změna

**Ženy,
chudoba
a migrace**

**v pátek
27.9. od 19:00
v Divadle Archa
Malý sál**

**Klimatická
krize
na dosah:**

Globální změna klimatu nejsou jen tající ledovce a stoupající hladiny oceánů. Lidstvo je součástí komplexního ekosystému a jeho změny dopadají především na ty nejchudší z nás.

NKC
VĚD
CÚ

A VĚD
KYN

nk c
gender a věda

O tom, jak dopadnou klimatické změny na Českou republiku, se zvláštním přihlédnutím k genderovým aspektům, budou v rámci Noci vědců a vědkyň a Týdne pro klima 27. září v 19,00 hodin v divadle

Archa diskutovat odbornice a odborníci na environmentalismus **Naďa Johanisová, Eva Richter (Kyselá), Vojtěch Pecka, Dava Vačkářů a Iva Zvěřinová**. Společně se zamyslí nad tím, jak naše životy ovlivní jevy, které se dějí tisíce kilometrů od našich hranic, a představí často přehlížený genderový rozměr klimatických změn. „Přesto, že klimatické změny a extrémní výkyvy počasí dopadají v globálním měřítku na ženy v mnohem větší míře, do vytváření politik udržitelnosti a ochrany životního prostředí bývá tento problém zahrnut pouze zřídka. Zatímco tématu klimatické změny je v českém mediálním prostoru v poslední době věnována relativně velká pozornost, rozdílná míra dopadů globálního oteplování na muže a ženy se diskutuje minimálně – i to je jedním z důvodů, proč jsme se rozhodly uspořádat tuto debatu,“ říká Marcela Linková, vedoucí NKC – gender a věda. Více informací naleznete ve facebookové [události](#).

Britská odbornice na umělou inteligenci vystoupí v Praze

Má umělá inteligence gender? A proč jim dáváme ženská jména a lidskou podobu? Je možné, že skrze umělou inteligenci reprodukuje genderové stereotypy? A kolik žen se podílí na

vytváření inteligentních systémů, které ovlivňují zdravotnictví, bezpečnostní složky či vzdělávání? Exkluzivní hostkou NKC – gender a věda bude **profesorka Gina Neff**, vedoucí vědecká pracovnice a docentka na Oxfordském internetovém institutu a na katedře sociologie Oxfordské univerzity, která se specializuje na inovace, digitální transformaci průmyslových odvětví a způsob, jakým nové technologie ovlivňují práci. Ve své přednášce v pondělí **11. listopadu v rámci Týdne vědy a techniky** se zaměří na systémy umělé inteligence a ukáže příklady toho, jak se v těchto systémech projevují a reprodukují předsudky o ženách a jejich roli ve společnosti. Profesorka Neff bude hovořit také o tom, jak je důležité explicitně zvažovat gender v umělé inteligenci – především proto, že tím ovlivňujeme, jak společnosti vytvářející umělou inteligenci pracují, jaké produkty vyrábějí a kdo má prospěch z jejich vývoje.

Výměna zkušeností, mentoring i srovnání sektorů výzkumu. Blíží se zářijový Alumni Event

Jako každý rok i letos pořádá **mentoringový program NKC tzv. Alumni event**. Akce se koná **v sobotu 28. září v Akademickém konferenčním centru Sociologického ústavu AV ČR** a jejím cílem je především budování mentoringové komunity. Ta pomáhá doktorandům a post-doktorandům

s rozvojem jejich profesní a vědecké kariéry a s ujasněním jejího směřování. Mohou zde získat důležité kontakty pro svou práci a výzkum a zároveň sdílet své osobní zkušenosti s mentoringem. Nedílnou součástí této akce jsou také tři bloky krátkých přednášek na aktuální témata: v tomto roce se jedná o Akademickou mobilitu a stipendium Fullbright, sladování rodinného a profesního života a za zmínku stojí především blok o Intersektorální mobilitě. „Naše pozvání na tento blok přednášek přijala i držitelka ceny L’Oreal UNESCO pro

ženy ve vědě Hedvika Kadlecová, která bude hovořit o svém návratu k teoretické fyzice,“ říká asistentka programu Kateřina Maršálová. Z důvodu zvyšujícího se zájmu zahraničních mentees bude celá akce vedena v angličtině. Zúčastnit se mohou nejen současní a bývalí mentees, ale také případní zájemci a zájemkyně, kteří by se rádi o mentoringovém programu dozvěděli něco víc. Pokud máte zájem se programu Alumni event zúčastnit, použijte pro registraci [formulář](#).

Blíží se konference na téma rodičovství a vědecké profese

Ve čtvrtek 10. října 2019 se od 10.00 hodin uskuteční konference k tématu rodičovství a vědecké profese. Akce se koná v Senátu Poslanecké sněmovny ČR a záštitu nad ní převzaly senátorka Miluše Horská a předsedkyně Akademie věd Eva Zažímalová. Již brzy Vás budeme informovat o podrobnostech. Účast kromě výše zmíněných přislíbila předsedkyně Grantové agentury ČR, zástupkyně iniciativy vědkyň matek – VĚDMA, nebo Marcela Linková z NKC – gender a věda.

Zveme Vás na workshopy o genderově senzitivní komunikaci a o roli HR v prosazování genderové rovnosti v instituci

Zajímá Vás, jakou roli v prosazování genderové rovnosti mohou či by měly hrát HR a personální oddělení? Jaký přínos má pro instituci strategické řízení lidských zdrojů s ohledem na rovnost? Jak lze z pozice HR oddělení iniciovat změnu v organizaci? Přijďte na workshop **25. září od 14.00 hodin**

v Sociologickém ústavu AV ČR, sdílejte s námi Vaše zkušenosti a získejte praktické příklady z praxe a návrhy konkrétních opatření.

Genderově senzitivní komunikace slouží jako jeden z nástrojů podpory férového prostředí v instituci. Napomáhá k zajištění genderové rovnosti, inkluзивity a podpoře diverzity. Jazyk a vizuální komunikace ovlivňuje prostředí uvnitř organizace samotné a slouží jako vizitka i navenek. Na druhém workshopu, který proběhne **8. října od 14.00 hodin v Sociologickém**

ústavu AV ČR, se zaměříme na to, jak předcházet genderovým stereotypům v komunikaci, nebo jaká opatření lze v instituci směrem ke zlepšení jazykové kultury přijmout.

Oba workshopy povedou Timea Crofony a Jana Dvořáčková. Více informací naleznete na našich [stránkách](#). Z důvodu omezené kapacity prosíme o potvrzení účasti na email timea.crofony@soc.cas.cz.

Cena Milady Paulové

Před deseti lety jsme iniciovaly vznik Ceny Milady Paulové pro vědkyně za celoživotní přínos vědě. Smyslem této ceny, kterou ve spolupráci s NKC udílí ministr školství, mládeže a tělovýchovy, je veřejně a formou finančního daru ve výši 250 000 Kč ocenit vědeckou práci významných českých badatelek, podpořit ženy ve vědě a inspirovat začínající vědkyně nebo studující, které vědeckou dráhu zvažují. A kdo získá cenu letos v oboru **lingvistika**? O tom můžete rozhodnout i vy! Nominaci na ocenění může předkládat jednotlivec, skupina osob nebo instituce. Nominační dopisy musí být předloženy v elektronické podobě na e-mailovou adresu cena@soc.cas.cz, a to nejpozději do **13. září 2019**.

Nominace pro NKC – gender a věda

NKC – gender a věda bylo nominováno na Cenu Františky Plamínkové Feministka 2019 v kategorii Kolektiv. Cenu uděluje brněnský feministický kolektiv Sdružení a vyhlášení proběhne 28. září 2019 v rámci Feministické konference v kulturním autonomním centru Sibiř v Brně. Nominace si velice vážíme, jménem našeho oddělení jsme se nicméně rozhodly hlasovat pro spolek Konsent věnující se prevenci znásilnění. Hlasovat můžete [zde](#).

Program Science with and for Society podpoří také zavádění plánů genderové rovnosti

Poslední kolo výzev na podávání projektů Horizontu 2020 vypsaných pod programem „Science with and for Society“ se blíží. Na webu Evropské komise byl zveřejněn seznam tematických oblastí podpory. Mimo projektů na popularizaci vědy, trénink a zlepšování sociálních dovedností doktorandek a doktorandů, projektů spojených s otázkou

odpovědné a občanské vědy, etiky či otevřeného přístupu, mohou instituce žádat také o prostředky na **podporu zavádění plánů genderové rovnosti, výzkum a zavádění opatření proti genderově podmíněnému násilí a sexuálnímu obtěžování či na zvyšování počtu žen v oblasti inovací**. Více informací [zde](#).

A kde je gender? Připomínkujte s námi rámcový program Horizont Evropa

Koncem června tohoto roku otevřela Evropská komise dvě veřejné konzultace k novému rámcovému programu financování výzkumu Evropské unie Horizont Evropa, který nahradí současný program Horizont 2020. V řadě obsahových oblastí, na které se nový

rámcový program zaměřuje, gender chybí úplně, nebo je zmíněn nedostatečně. Nyní je příležitost dát Evropské komisi vědět, jaké jsou představy zainteresovaných subjektů a jednotlivců.

Program by měl perspektivu genderu a pohlaví zohledňovat všude tam, kde mají jeho výstupy dopad na životy lidí. Navrhovaný rozpočet programu je momentálně 100 miliard Euro. Tuto skutečnost by měly reflektovat jak tematické oblasti, ve kterých jsou vypisovány výzvy k podávání výzkumných projektů, tak pravidla samotné účasti a způsob vyhodnocování projektů.

NKC – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR je koordinátorem mezinárodního projektu GENDERACTION, který se mimo jiné zaměřuje na zavádění politik na podporu genderové

rovnosti v Evropském výzkumném prostoru a už od loňského roku vydává [doporučení](#) v oblasti genderové rovnosti pro nový program Horizont Evropa. Ke konzultaci, která se věnuje tematickým prioritám Horizontu Evropa, vydal projekt [stanovisko](#) (v angličtině), které může pomoci zájemkyním a zájemcům o účast v konzultaci s orientací v problematice. Více informací o druhé konzultaci k implementačnímu programu Horizontu Evropa si můžete přečíst [zde](#) (v angličtině). V obou textech najdete odkazy na samotné konzultace. Přidejte se k nám a řekněte, co si myslíte. Participovat může kdokoli. **Veřejná konzultace k tematickým prioritám se uzavře 8. září 2019, veřejná konzultace k implementaci programu pak 15. září 2019.**

K POSLECHU I KE ZHLÉDNUTÍ

Zde vám nabízíme výběr pořadů reflektujících téma gender a věda, které nás v poslední době zaujaly. Přejeme příjemný poslech!

Co to znamená prožít dospívání, když nevíte, že máte autismus? A proč jsou dívky často špatně diagnostikovány?

V minulosti převládal názor, že autismem trpí častěji chlapci než dívky. Podle Britské autistické společnosti je poměr stanovené diagnózy až 1 : 5. Novější výzkumy ale naznačují, že se může jednat i o špatnou diagnostiku. „Prostředky k

diagnostikování poruch byly navrženy na základě zkoumání chlapců,” říká americká psychiatrická Noa Navot a dodává: „Dívky bez diagnózy nedostávají takovou péči, jakou si zaslouží. Další věc je, že vyrůstáte jako podivná, bláznivá dívka.” Ženy s poruchou autistického spektra pak velmi často prožívají náročné dětství, a stávají se obětí šikany. „Asi od 11 let jsem začala mít hodně silné sociální úzkosti a později i deprese. Vůbec jsem to neřešila a dusila to v sobě. Až v 18 letech jsem navštívila psychiatricku,” říká Lucie Divá, které byl autismus diagnostikován až v 27 letech. Více v [příspěvku](#) pro Radio Wave.

„Ženský hlas a feminismus jsou důležitou součástí české tradice,“ říká politoložka Jitka Gelnarová

Před časem jsme přinesly zprávu o výstavě Vlastním hlasem, která do prosince letošního roku probíhá v Náprstkově muzeu v Praze. Expozice mapuje příběhy žen spojených s českým feministickým aktivismem od roku 1919 až do současnosti.

Poslechněte si [rozhovor](#) s autorkou koncepce Jitkou Gelnarovou pro Radio Wave.

Teoretická fyzička Hedvika Kadlecová získala cenu L'Oréal-UNESCO pro ženy ve vědě

Zkoumání procesů v kvantovém vakuu zajistilo teoretické fyzičce Hedvice Kadlecové z Fyzikálního ústavu Akademie věd České republiky cenu L'Oréal-UNESCO pro ženy ve vědě (FWIS). „Díky zkoumání částicových procesů ve vakuu můžeme otevřít okno do nové fyziky,“ říká v [rozhovoru](#) pro Český rozhlas Plus.

Úspěch Czechitas

Před deseti lety chodilo na informatiku na Masarykovu univerzitu méně než deset procent dívek, teď jich je, mimo jiné i díky neziskové organizaci Czechitas, 18 procent. „Informatika je báječný svět i pro holky. (...) Daří se nám oslovit až 4000 studentek ročně,“ pochvaluje si v

[interview](#) pro MUNI TV zakladatelka Czechitas Dita Přikrylová a dodává, že nejdůležitější je svět technologií pro dívky zbavit tabu a vytvořit příjemné prostředí, ve kterém se nebudou ostýchat klást dotazy.

Sté narozeniny Margaret Burbidge, bojovnice proti diskriminaci žen v astronomii

V době, kdy se nám nad hlavami přehnal kometární meteorický roj Perseidy, oslavila sté narozeniny astronomka a astrofyzička Margaret Burbidge. Ta se stala jednou z nejvýznamnějších a nejvlivnějších osobností v boji za ukončení diskriminace žen v astronomii. Astrofyzikální teorie B2FH zveřejněná v roce 1957, na které se spolupodílela, se stala základem pro podstatné oblasti výzkumu v astrofyzice.

Do vesmíru letěli podle jejích výpočtů

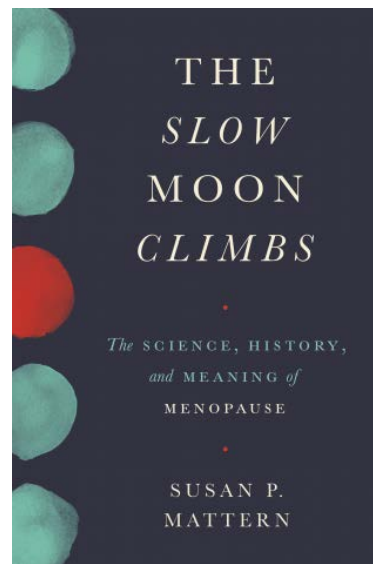

21. července si celý svět připomněl 50. výročí přistání člověka na Měsíci. 26. srpna oslavila 101. narozeniny žena, jejíž výpočty orbitální mechaniky byly zlomové pro úspěch prvního i následujících letů do vesmíru s lidskou posádkou, americká matematická Katherine Johnson. Během své 35leté kariéry u NASA a National Advisory Committee for Aeronautics získala reputaci jako odbornice na komplexní manuální výpočty a byla průkopnicí ve využití počítače k těmto výpočtům. Práce Johnsonové zahrnovala výpočty trajektorií, startovacích oken a nouzových návratových cest

pro lety do vesmíru v rámci programu Mercury. V roce 2015 byla americkým prezidentem Barackem Obamou oceněna Prezidentskou medailí svobody.

Demytizace menopauzy, dlouhodobě nepochopené a trivializované životní fáze

Jakou roli sehrála menopauza ve formování civilizace? A jak se měnilo její společenské vnímání od pravěku do dneška? Historička Susan Mattern ve své knize *The Slow Moon Climbs: The Science, History, and Meaning of Menopause* přináší řadu nových poznatků a vyvrací některé mýty spojené s touto dlouhodobě nepochopenou životní fází. Zaměřuje se především na zemědělské komunity, ve kterých přežití rodiny často záviselo na reprodukčně postproduktivních ženách. Teprve kolem roku 1700 začali lidé vnímat menopauzu jako nebezpečnou patologickou poruchu, jako nemoc, která by měla být léčena.

Víte o něčem zajímavém, o čem bychom podle vás měly v newsletteru informovat? Napište nám na nkc@soc.cas.cz

NEWSLETTER SRPEN 2019

Měsíčník newsletter vydává Národní kontaktní centrum – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. ISSN 1801–7339.

Newsletter vychází s podporou grantu Inter-excellence LTI17013 a podporou RVO 68378025_Rozvoj výzkumné organizace_ SOÚ AV ČR.

Adresa redakce: Jilská 1, Praha 1 110 00

Redakce: NKC – gender a věda

Korektury: Alena Ortenová

K odběru newsletteru se lze přihlásit na webových stránkách www.genderaveda.cz

Sledovat nás můžete také na sociálních sítích:

